

ŠEŠŤDESIATROČNÉ JUBILEUM DAVu

Pri príležitosti šesťdesiateho výročia založenia časopisu DAV. usporiadal Ústav filozofie a sociológie SAV v spolupráci s ÚV SAKS v Domove vedeckých pracovníkov v Smoleniciach 19. novembra 1984 vedecké sympóziom *DAV a rozvoj marxisticko-leninského myslenia na Slovensku v medzivojnovom období*.

Okrem vedeckých a pedagogických pracovníkov vedeckovýskumných inštitúcií a vysokých škôl sa ho zúčastnili členovia a zakladatelia jubilejného periodika, akademik Andrej Sirácky a dr. Daniel Okáli.

Akademik Vladimír Cirbes v *Úvodnom slove* slávnostného vedeckého sympózia rozvinul závažnú myšlienku: aj keď začiatky šírenia a propagácie marxizmu spadajú až do predvojnového obdobia, v skutočnosti až v súvislosti s činnosťou davistov možno hovoriť o marxisticko-leninskej filozofii na Slovensku“. Hoci zo začiatku šlo skôr o popularizáciu marxizmu-leninizmu, informácie o dielach klasikov, o preklady z ich niektorých prác, pričom sa stretujeme aj so zjednodušenými výkladmi a interpretáciami, postupne sa kryštalizovali jednoznačné teoreticky fundované marxistické prístupy a postoje, pribudli príspevky pozoruhodnej teoretickej a metodologickej úrovne. K najvýznamnejším znalcom a teoretikom dialektického a historického materializmu patrili L. Szántó a E. Urx.

Autor úvodného slova ďalej upozornil na skutočnosť, že davisti kládli ťažisko svojej teoretickej, politickej a ideovej činnosti do radov slovenskej inteligencie. Vychádzali pritom z presvedčenia, že “slovenská inteligencia práve tak ako inteligencia iných národov jedine v tesnom zväzku s proletariátom môže nájsť a uskutočniť svoje historické poslanie.“ (*DAV* V. 1932)

Ako uviedol V. Cirbes v závere svojho vystúpenia “davisti tvoria významné ohnívko v kontinuite pokrokového vývinu v našich dejinách“. Ich prínos k rozvíjaniu socialistických ideí a marxisticko-leninskej teórie, ich nesporná účasť na tvorbe socialistickej kultúry na platforme socialistického realizmu im dáva nezameniteľné miesto v našich národných dejinách.

Akademik Andrej Sirácky, ako jeden z posledných žijúcich členov skupiny a časopisu *DAV* sa vo svojom stručnom, no zápalistom *Príhovore* zmienil o začiatkoch, pripravách, o redigovaní, financovaní, administrácii a expedícii prvých dvoch čísiel *DAV*u. Zôraznil, že po šesťdesiatich rokoch od vydania prvého čísla *DAV*u, pri štyridsiatom výročí Slovenského národného povstania a oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou, je veľmi dôležité si pripomenúť tieto roky. Dá sa dobre konfrontovať účinkovanie *DAV*u, najmä *Prehlásenie* z 1. čísla (zima 1924) s našou súčasnosťou. „Mnohé z myšlienok a ideálov, ktoré boli hlásané na stránkach časopisu *DAV*, *Pravdy chudoby*, *Spartaku* a i. — sa dnes stali skutočnosťou.“

Po spomenutí niektorých faktov v súvislosti s časopisom *DAV* — zmienil sa o globálnom význame davistov a *DAV*u pre rozvoj marxizmu-leninizmu.

A. Sirácky zdôraznil, že základné idey a postoje davistov sú aj dnes živé, časové a aktuálne. “Sú to myšlienky a podnety, ktoré aj dnes môžu zmobilizovať celú našu spoločnosť do boja za pokrok, za úzku spoluprácu so Soviet-

ským zväzom, do boja za mier a proti neofašizmu a revanšizmu. Myslím si, že našej mládeži má aj dnes DAV čo povedať, a to svojou internacionálnou orientáciou, oddanosťou revolučným ideám, svojou odvahou a kritikou vysporiadať sa s problémami doby, a najmä svojim presvedčením stáť a zotrvať pevne na pozíciách marxizmu-leninizmu. Na tom nič nemení, že davisti sa v niektorých veciach a hodnoteniach aj mýlili“, povedal vo svojom príhovore akademik A. Sirácky.

Záver svojho príhovoru A. Sirácky adresoval mladej generácii. Mladá generácia sa nachádza v politicko-spoločenských podmienkach, ktoré sú odlišné od tých, aké mali davisti. Môže teda objektívne posúdiť „či spomínané idey a hodnoty DAVu — internacionalizmus, spojenectvo so Sovietskym zväzom, boj proti reakcii a za revolučné premeny, za politiku komunistickej strany — sú aj dnes živé v terajšej medzinárodnej napätej situácii. V tom spočíva aj odkaz DAVu a davistov“, zdôraznil A. Sirácky.

PhDr. Dalimír Hajko, CSc. v obsažnom hlavnom referáte sympózia, nazvanom *Miesto davistov v rozvoji marxisticko-leninskej filozofie na Slovensku* analyzuje prínos davistov pre rozvoj marxisticko-leninskej filozofie (ale nielen filozofie) u nás v medzivojnovom období. V tom období, v ktorom zápas o pokrok a sociálnu spravodlivosť na Slovensku dostáva prvýkrát v histórii — po vzniku KSC — skutočne programovú podobu. V období, keď aj do rozvoja nášho filozofického myslenia zasiahli vplyvy ideí VOSR a predobraz pokrokového spoločenského zriadenia v mladom sovietskom štáte.

Autor referátu zdôraznil myšlienku, že síce marxistická filozofia prenikla na Slovensko už predtým, „no až dvadsiate roky sa stali pre šírenie pokrokových myšlienok marxizmu-leninizmu rozhodujúcim obdobím“. V tejto súvislosti D. Hajko ďalej uviedol, že je historickou zásluhou DAVu a davistov, že na Slovensku dochádzalo v dvadsiatych a tridsiatych rokoch k významným zmenám v oblasti ideového uvedomenia proletariátu a že marxisticko-leninská filozofia sa stáva čoraz citeľnejšou hybnou silou vplývajúcou na vyspelých príslušníkov robotníckej triedy.

Ako zdôraznil autor referátu, príslušníci pokrokovej ľavicovo orientovanej inteligencie v tom čase čoraz nástojčivejšie cítili potrebu dokázať silu a presvedčivosť marxisticko-leninského učenia pri riešení náročných teoretických problémov spoločenských a prírodných vied. „Veľkú časť priestoru pre takéto vystupovania im od r. 1924 poskytoval práve časopis DAV.“ Obsahovej analýze širokej palety príspevkov venovaných riešeniu aktuálnych sociálno-filozofických problémov na stránkach DAVu, venoval D. Hajko značnú pozornosť v ďalšej časti svojho vystúpenia a dochádza k správne mu poznatku o skutočnosti, že totiž autori publikujúci v časopise DAV „sa sústreďovali skôr na historicko-materialistickú problematiku, pretože dialektický, materializmus a filozofické otázky prírodných vied sa im pravdepodobne zdali príliš vzdialené od každodenných otázok triedneho boja, od problémov sociálnych, kultúrnych a mravných, na ktoré bolo treba čo najskôr a najpresvedčivejšie odpovedať.“

Autor referátu poukázal na málo známu skutočnosť, že davisti boli prvými marxistickými teoretikmi na Slovensku, ktorí už vtedy upozorňovali na dôležitosť (dnes tak aktuálneho) riešenia komplexu otázok súvisiacich so vzťahom človek-veda-technika, a zdôrazňovali potrebu riešiť tento problém v súvislosti s potrebou všestranného rozvoja osobnosti človeka, čo je možné len v novom, vyššom type spoločenského systému.

Domnievame sa, že je možné plne súhlasiť s formuláciou D. Hajka, ktorý v závere referátu konštatuje: „Všetky hlavné tézy, ktoré rozpracovali slovenskí marxistickí teoretici, ideológovia a filozofi v dvadsiatych a tridsiatych rokoch v časopise DAV ovplyvnili vývin pokrokového filozofického myslenia na Slovensku, pokrokovej vedy a kultúry.“ Dielo davistov sa tak výrazne zaradilo do pokrokového prúdu marxisticko-leninského filozofického myslenia na Slovensku. Po ukončení hlavného referátu sa v pléne rozprúdila diskusia, na ktorej participovali i prítomní zakladatelia DAVu A. Siracky a D. Okáli a svojim vystúpením pomohli doplniť účastníkom sympózia celkov, obraz o práci, ale i život davistov.

S koreferátmi ďalej na sympóziu vystúpili člen korešp. SAV J. Bodnár *Filozofická činnosť L. Szántóa v DAVE*, PhDr. Š. Šmatláková, DrSc. *Davisti a rozvoj socialistickej kultúry*, PhDr. J. Kamenec, CSc. *DAV v histórii, história v DAVE* a Doc. PhDr. V. Plevzová, CSc. *K filozofickým východiskám činnosti davistov*.

Karol Kollár

KAUZALITA A SÚČASNÉ VEDY

1.—2. 11. 1984 usporiadal Ústav filozofie a sociológie SAV v spolupráci s Ústavom pre filozofiu a sociológiu ČSAV, Komisiou pre filozoficko-metodické semináre SAV a Stálym seminárom k filozoficko-metodologickým otázkam prírodných vied ČSAV, v Dome vedeckých pracovníkov SAV v Smoleniciach interdisciplinárny seminár *Kauzalita z hľadiska filozofie a súčasných prírodných vied*.

Cieľom seminára bolo hlbšie a všestrannejšie rozanalyzovať dialekticko-materialistickú koncepciu kauzality ako aj jej špecifickosť v niektorých vedných disciplínach.

Seminár otvoril člen korešpondent SAV J. Bodnár, vedúci vedecký pracovník ÚFS SAV. Vo svojom vystúpení vyzdvihol potrebu a funkčnosť interdisciplinárnych podujatí, ktoré sa v oblasti riešenia filozoficko-metodologických problémov prírodných a spoločenských vied stali už tradíciou.

Základ seminára tvorilo päť nosných referátov, ktoré postihovali kategóriu kauzality v jednotlivých vedných oblastiach.

Referát *Dialektickomaterialistická koncepcia kauzality* (PhDr. J. Dubnička, CSc. — ÚFS SAV) analyzoval súčasnú úroveň rozpracovania kategórie kauzality v marxisticko-leninskej filozofii. Išlo predovšetkým o nastolenie tých problémov, ktoré sú v súčasnom období v centre pozornosti filozofov a ktoré aj medzi marxistami nenachádzajú zatiaľ jednoznačné riešenie-dynamicky tvoriaci charakter kauzality, kauzalita a postupnosť stavov, časová štruktúra kauzálneho vzťahu, vzťah kategórie kauzality k iným kategóriám materialistickej dialektiky, problémy dialektického protirečenia v kauzálnom vzťahu, dialektika príčiny a účinku atď. Referent formuloval množstvo otvorených problémov, ktoré bude potrebné v ďalšom období hlbšie rozpracovať v spolupráci filozofie a špeciálnych vied.

Referát *K problémom kauzality v súčasnej fyzike* (RNDr. A. Šurda, CSc. — FÚ CEFV SAV) sa zaoberal fyzikálnou oblasťou. V tomto referáte sa analyzovala špecifickosť kauzality v súčasných fyzikálnych teóriách, predovšet-